

Stikstof, een jaar na Porthos

Een klein jaar na de Porthos-uitspraak is er veel gebeurd in het zogenaamde stikstofdossier, wat door de waterbouwers op de voet wordt gevolgd. De activiteiten van waterbouwers vinden vaak plaats in of nabij Natura 2000-gebieden, waardoor stikstofdepositie een hoofdrol speelt. Dit jaar kwam daarnaast een nieuwe speler op het podium die zich al een tijd in de coulissen ophield, namelijk de waterkwaliteit in relatie tot de verplichtingen vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW). Waterbouw als innovatieve sector maakt door de stikstofcrisis enerzijds versneld een transitie door en anderzijds zet het zich schrap voor de mogelijke gevolgen vanwege de waterkwaliteit. Een korte terugblik op het afgelopen jaar, gevolgd door de bijzondere relatie tussen het stikstofdossier en de KRW in de waterbouw.

2 november 2022: de Porthos-uitspraak over het gebruik van de wettelijke bouwvrijstelling. Dit hield in dat voor de stikstofuitstoot tijdens de bouwfase geen vergunning nodig was. De Raad van State achtte dit echter niet in lijn met natuurbeschermingswetgeving, wat een groot negatief effect had op (waterbouw) projecten. Op 5 april jl. oordeelde de Raad van State vervolgens dat een rekenafstand van 25 kilometer

acceptabel is voor individuele projecten, waarmee onzekerheid over het in beeld brengen van effecten buiten deze afstand verdween. In augustus oordeelde de Raad van State tenslotte dat de stikstofgevolgen van het Porthos-project binnen de regels van het Europese natuurbeschermingsrecht vallen. Ondanks dat er sprake is van een tijdelijke en beperkte toename van stikstofdepositie in delen van omliggende

Natura 2000-gebieden, zijn er geen 'significante gevolgen'. De uitspraak benadrukt dat voor elk plan of project een aparte ecologische gevolgenanalyse moet worden gemaakt, rekening houdend met de specifieke milieukeurmerken en omstandigheden van het Natura 2000-gebied, zelfs bij een tijdelijke en beperkte toename. Deze uitspraak resulteert dus niet in een drempelwaarde en geeft enige ruimte voor projecten om projectspecifiek te toetsen of er sprake is van geen 'significante gevolgen'.

Het stikstofdossier had verder veel impact op bestuurlijke keuzes die gemaakt moesten worden. Zo besloot minister Harbers wegen- en vaarwegenprojecten te pauzeren vanwege de stikstofcrisis, waarbij de beschikbare middelen worden verschoven naar infrastructuuronderhoud. Provincies kregen de opdracht om vóór 1 juli 2023 gebiedsprogramma's op te stellen binnen het Nationaal Programma Landelijk Gebied, waarin doelen voor natuur, stikstof, water en klimaat worden vastgelegd, samen met benodigde maatregelen. Het kabinet heeft een transitiefonds van 23,4 miljard beschikbaar gesteld. De voorstellen van de provincies kosten twee keer meer dan het beschikbare fonds, waarvan het maar de vraag is of dit na de val van het kabinet op 7 juli jl. in stand blijft. Hoewel de huidige plannen worden voortgezet, zullen cruciale beslissingen niet worden genomen tijdens de demissionaire periode.

Waterbouw en de stikstofcrisis

Het is duidelijk dat de bouw in de breedte geraakt is door de stikstofcrisis. Watergerelateerde (nieuw-) bouwprojecten, zoals verbetering van vaarwegen, dijkversterkingen en natuurherstel (waaronder KRW-maatregelen) zijn door het vervallen van de tijdelijke bouwvrijstelling getroffen; zij hebben namelijk - anders dan veel infraprojecten - geen stikstofdepositie in de gebruiksfase, waardoor de uitstoot in de aanlegfase bepalend is. Om de stikstofcrisis te lijf te gaan is het nodig dat waterbouwers het transitiepad vervolgen voor hun materieel, zodat emissiearm en emissieloos bouwen steeds meer kan worden ingezet. Samen met Rijkswaterstaat en onder andere de Vereniging van Waterbouwers is een transitiepad voor de aanpassing van de totale vloot tot stand gekomen, met als doel om een realistisch en ambitieuze route voor te leggen

waardoor emissies (CO₂, NO_x en PM10) van het 'natte' materieel afnemen. De eisen voor stikstof voor het verkrijgen van een NB-wet vergunning maken dat de waterbouwers voor sommige projecten nu al in één keer de grote sprong van het huidige materieel naar emissieloos materieel moeten nemen.

Transitie in de waterbouwpraktijk

Een voorbeeld uit de praktijk is een cutterzuiger die door een waterbouwer is omgebouwd in een elektrische cutterzuiger en daardoor geheel emissieloos kan draaien. In de praktijk blijkt dat de inzet vooral afhankelijk is van de beschikbare energiedrager, waardoor al veel uitstoot wordt beperkt. Bepalend voor de inzet van dit materieel is echter de bereidheid van de opdrachtgever te betalen voor duurder emissieloos materieel én het voorhanden zijn van de energiedrager.

Wat vraagt dit van de overheid?

Om de emissieloze transitie te maken, vraagt dit om een overheid als 'launching customer'. Voor een succesvolle transitie is het nodig om middelen beschikbaar te stellen, bijvoorbeeld uit het transitiefonds. Het vraagt daarnaast ook om een regierol van de overheid: vraag emissieloos aan de markt waar dit vereist is, en zet in op emissiearm waar dit niet vereist is. Verlies daarnaast niet de andere belangrijke onderdelen van duurzaamheid, zoals circulariteit, biodiversiteit en leefbaarheid uit het oog. Verder vraagt dit van de overheid om te voorzien in stabiliteit in de beschikbaarheid van energiedragers, zoals bijvoorbeeld beschikbaarheid en transportmogelijkheden van waterstof en het voorzien in aansluitingen voor elektrisch materieel.

Stikstofdossier 2.0 voorkomen

De stikstofcrisis vertraagt de uitvoering van de KRW-maatregelen, doordat een groot deel van die maatregelen emissiearm of zelfs emissieloos zal moeten worden uitgevoerd. Het is nu aan de overheid om een tweede 'stikstofdossier' te voorkomen. De ervaringen van waterbouwers en hun innovatieve werkmethoden kunnen hierin een cruciale rol spelen.

**Femke Zevenbergen, voorzitter
Vereniging van Waterbouwers**